

ZAMONAVIY IQTISODIY TERMINOLOGIYA

Samiyev Jahongir

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
talabasi*

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

*filologiya fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent, Samarqand
iqtisodiyot va servis instituti*

Annotatsiya. *Iqtisodiy fani va ta'limida ingliz tilidan kelib chiqqan iqtisodiy atamalarni qo'llash muammosiga jamoatchilik e'tiborini jalb qilish, O'zbek tilidagi iqtisodiy terminologiyaning hozirgi holatini o'rganishdir..*

Kalit so'zlar. *bozor iqtisodiyoti, 20-asr, Avstriya, S. Nobel mukofoti, Shvetsiya, Norvegiya.*

Zamonaviy bozor iqtisodiyoti nazariyasi 17-19-asrlardagi klassik ingliz iqtisodiy nazariyasiga asoslanadi. 20-asrda amerikalik iqtisodchilar tomonidan ishlab chiqilgan. Zamonaviy iqtisodiy nazariyaning shakllanishi va rivojlanishiga boshqa mamlakatlar, xususan, Germaniya, Fransiya, Shvetsiya, Avstriya olimlari ham o'z hissalarini qo'shdilar. Ayni paytda, u material taqdimotining inglizcha versiyasiga asoslangan. Va so'nggi 40 yil ichida iqtisod bo'yicha Nobel mukofotiga sazovor bo'lgan amerikalik iqtisodchilar soni (1960-2009) fanning bu sohasining asosiy nazariyotchilari ekanliklarini ko'rsatadi. Shunday qilib, 64 nafar laureatdan 46 nafari (yoki umumiy sonining 72 foizi) amerikalik iqtisodchilardir . Ikkinchi o'rinni - mos ravishda, 6 kishi (yoki 0,9%) - ingliz iqtisodchilari egallagan. Ikkita laureat - Shvetsiya va Norvegiyadan va bittadan - Gollandiya, Avstriya, Fransiya, Germaniya, Kanada, Hindiston, Isroil, Rossiyadan (L. V. Kantorovich). Shuning uchun ham dunyoda iqtisodiyotga oid darslik va monografiyalar eng keng tarqalgani Amerika, ya'ni ingliz tilidagi nashrlardir. Ular turli tillarga tarjima qilingan va (birinchi navbatda, ilmiy terminologiya nuqtai nazaridan) dunyoning barcha mamlakatlari (xususan, O'zbekiston) ilmiy va ta'lim sohalariga moslashtirilgan.

Shuni ta'kidlash kerakki, bozor iqtisodiyotining klassik nazariyasidan tashqari, iqtisodiy nazariyaning yana bir yo'nalishi ham mavjud bo'lib, uning asoschilari fransuzlar, fiziokratlardir.

Bugungi kunda O'zbek mualliflarining iqtisodiyot bo'yicha deyarli barcha darsliklari va o'quv qo'llanmalari tegishli ingliz tilidagi nashrlarga asoslangan va buning hech qanday yomon joyi yo'q, chunki, afsuski, O'zbek olimlar nazariyasida

"trend o'rnatuvchilar" emas. bozor iqtisodiyoti. Biroq, muammo ingliz tilidagi iqtisodiy terminologiyani O'zbek tilida, shuning uchun fan va ta'limda qo'llashdadir. Ilmiy atamashunoslikni rivojlantirmasdan turib, milliy til, ilm-fan, ta'lim rivojlana olmasligi aniq. Mahalliy darsliklar, o'quv qo'llanmalar, ilmiy nashrlar (monografiyalar, maqolalar), dissertatsiyalar, hokimiyat organlarining iqtisodiy sohadagi qonunchilik va me'yoriy hujjatlarini tahlil qilish milliy iqtisodiy terminologiyani rivojlantirish bilan bog'liq muammo mavjudligini tasdiqlaydi.

O'zbek tilida ingliz tilidan kelib chiqqan iqtisodiy terminologiya haqida gapirganda, biz ushbu masalaning ikkita komponentini - O'zbek tilida atamaning yozilishi va tovushini, shuningdek, uning iqtisodiy mazmunini nazarda tutamiz. O'zbek tilida iqtisodiy terminologiya muammosi bo'yicha mavjud mahalliy tadqiqotlar tahlili bunday ishlanmalarning faqat filologiya sohasida mavjudligini ko'rsatdi. Iqtisodiyot fani sohasida terminologiya faqat iqtisodiy atamalarning bir nechta lug'atlarida o'z aksini topgan. va uch jildlik "Iqtisodiy entsiklopediya" ingliz tilidagi iqtisodiy atamalardan foydalanish muammosini hal qilmaydi. Qoidaga ko'ra, bu nashrlar yangi iqtisodiy atamalarni yaratmaydi, faqat mavjudlarini izohlaydi.

O'zbek iqtisodiy terminologiyasiga xorijiy so'zlarni jalb qilmasdan qilish mumkin emasligi aniq. Axir, bu terminologiyaning butun shakllanishi davrida sodir bo'lgan. Dastlab bular lotin va yunon tillaridan olingan atamalar ("aktiv", "aksept", "debet", "devalvatsiya", "depozitor", "emitent", "indeksatsiya", "likvidlik", "baza", "iqtisod", "ipoteka"), nemis tilidan ("kasa", "koshtoris", "hisob-kitob", "indosat", "mahsulotlar", "subsidiya", "omil", "afzallik"), frantsuzdan ("aval", "avans", "kapital", "kafil", "kadastr", "konosament", "shartnoma") va orqali fransuz tilining lotin tilidan ("oldingi", "akkreditiv", "aksiz", "muxbir"), italyan tilidan ("bankrotlik") vositachiligi. Bu atamalar iqtisodiy terminologiyamizga to'liq kiritilgan.

20 - asr davomida . O'zbek tiliga rus tilidan iqtisodiy atamalar faol kiritildi . Ammo bu erda o'ziga xoslik shundaki, bu atamalarni O'zbek tiliga tarjima qilish juda oson , chunki ularning deyarli barchasi bir xil ildizga ega va bizning olimlarimiz rus tilini etarli darajada bilishadi, afsuski, ingliz tili haqida gapirib bo'lmaydi. Shu sababli, "rusizmlar" O'zbek iqtisodiy terminologiyasida sezilarli darajada tarqalmagan. Ayrim iqtisodiy atamalarni izohlashda o'ziga xos xususiyatlar mavjudligini qayd etish mumkin.

Bizningcha, umuman olganda, tashqi iqtisodiy atamalarning O'zbek tiliga jalb etilishi va qo'llanilishi, birinchi navbatda, ularning O'zbek tiliga mos ravishda

tarjimasi o'z vaqtida amalga oshirilmaganligi bilan izohlanadi. Axir, O'zbek tilidagi ifodasi haqida o'ylashdan ko'ra, chet el atamasidan foydalanish ancha oson.

Ayni paytda ingliz tilidagi iqtisodiy terminologiyaning keng tarqalishi hozirgi kunda dolzarbdir. Afsuski, ko'p hollarda mahalliy olimlar inglizcha iqtisodiy atamani O'zbek tilida qanday etkazish haqida kam o'ylashadi. Axir, ingliz tilidan (anglitizm) iz qog'ozidan foydalanish osonroq, ya'ni O'zbek tilida inglizcha so'zni yozish yoki aytish va boshqa ingliz tilidagi iqtisodiy atamalarning barchasida tegishli o'xshashliklar mavjud. Shunga qaramay, ulardan foydalanish ingliz tilidan kuzatuv qog'ozi shaklida keng tarqaldi.

Albatta, bugungi kunda ingliz tilidan o'zlashtirilgan iqtisodiy atamalar allaqachon mavjud - masalan, "marketing" yoki "menejment" iqtisodiy nazariya va amaliyotning butun yo'nalishlarini anglatadi. Ehtimol, agar ushbu atamalarni qo'llashning boshida ularning adekvat tarjimasi taklif qilingan bo'lsa, unda biz O'zbek tilidagi tegishli atamalarga ega bo'lardik. Masalan, "marketing" atamasi inglizcha " marketing " dan kelib chiqqan bo'lib, u o'z navbatida " market " (bozor) so'zidan va " ing " gerund shaklining oxiridan iborat . Shunday qilib, " marketing " atamasini so'zma-so'z "marketing" deb tarjima qilish mumkin, bu biz uchun juda g'alati tuyulishi mumkin. Agar "marketing" atamasining mohiyati yoki mazmuni haqida gapiradigan bo'lsak, xorijlik ham, mahalliy olimlar ham uning ilmiy talqini bo'yicha umumiy fikrga kela olmaydilar.

Menejment ” atamasiga kelsak , u lotincha “ manus ” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib , “qo‘l” degan ma‘noni anglatadi. Ushbu atamaning O‘zbekcha analogi "boshqaruv" atamasi, garchi fanning ushbu sohasidagi mutaxassisleri bu atamalar sinonim emasligini aytishlari mumkin. “Menejment” tushunchasi yoki atamasi “menejment” tushunchasidan kengroqdir. Umuman olganda, “menejment” atamasi nazariyadan, “menejment” atamasi esa amaliyotdan kelib chiqqan . Biroq, biz "marketing" va "menejment" atamalarini muhokama qilish tafsilotlariga kirmaymiz, lekin ular O'zbek iqtisodiy terminologiyasida allaqachon tan olinganligidan kelib chiqamiz.

References:

1. Шодиевич, Ш. Х., Эрматов, Н. Ж., Расулова, М. Р., Шодиев, Ж. Х., & Хожаназарова, С. Ж. (2023). MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ СТАТИСТИК ҲИСОБЛАШ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 67-75.
2. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
3. Болтаев, К. С., & Хамза, Ш. Ш. (2022). ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРДА ЎҚИТИШНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ ЎРНИ. PEDAGOGS jurnali, 4(1), 328-333.
4. Shodievich, S. H., Roziqovna, R. M., & Hamzaevich, S. J. (2023). BUGUNGI KUN KITOBLARI QANDAY BO 'LISHI KERAK. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(1), 19-24.
5. Yuldasheva, D. (2022). METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS'COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH (ON THE EXAMPLE OF TOURISM DIRECTIONS). Science and innovation, 1(B7), 1498-1501.
6. Yuldasheva, D. (2021). PHILOSOPHY OF LIFE-AS A DRIVING FORCE. Theoretical & Applied Science, (6), 633-635.
7. Yuldasheva, D. A. (2021). Some essential trends in teaching second language vocabulary. Academic research in educational sciences, 2(6), 782-786.
8. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).
9. Yuldasheva, D. B. (2021). Approach is the main strategic direction which defines the components of teaching the Uzbek language. Science and World. International scientific journal, (2), 90.
10. Dilnoza, Y. (2019). About Conducting Research on the Subject of Ornithological Terms in Uzbek Language. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 7(7), 53-61.
11. Yuldasheva, D. (2022). THE EMERGENCE OF NEW ECONOMIC WORDS AND PHRASES IN THE LEXICAL SYSTEM OF THE MODERN UZBEK LANGUAGE. 湖南大学学报 (自然科学版), 49(10)
12. Yuldasheva, D. B. (2023). NAVOIYNING SHE'RIY SAN'ATLARDAN

- FOYDALANISH MAHORATIGA DOIR. Academic research in educational sciences, 4(Conference Proceedings 1), 174-179.
13. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O 'QUV YURLARIDA MASHG 'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARINING O 'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
14. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY- THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).
15. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In Archive of Conferences (pp. 61-62).
16. Yuldasheva, D. (2020, December). Anthropocentric approach to children's speech study. In Конференции.